

Онопрієнко Ольга Миколаївна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання
Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, Черкаси, Україна
E-mail: chentukova@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1923-9751>

Онопрієнко Олександр Васильович

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізичного виховання та здоров'я людини
Черкаського державного технологічного університету, Черкаси, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6678-5822>

Формування життєвої стратегії естетики здоров'я майбутнього вчителя фізичного виховання

У сучасних умовах життя суспільства дедалі більше загострюються кризові явища, зокрема виникають численні соціальні суперечності й хвороби, тому особливо актуально постає питання про якість фізкультурно-педагогічної освіти, від результативності якої значною мірою залежить рівень здоров'я нації. Основним завданням освіти визначено виховання гармонійно розвиненої, морально й фізично здорової особистості, яка відповідально ставиться до власного здоров'я та здоров'я інших осіб як до найвищої індивідуальної й суспільної державної цінності.

Для з'ясування спрямованості навчально-виховного процесу ЗВО на формування у майбутніх учителів фізичного виховання життєвої стратегії естетики здоров'я було проведено процедуру анкетування, яким охоплено кілька запитань.

1. У чому полягає сутність життєвої стратегії естетики здоров'я і які саме найістотніші аспекти можна в ній виокремити?

2. Як впливає така якість учителя фізичного виховання на ефективність його роботи з дітьми?

3. Чи сприяє Ваш тип життєвої стратегії естетики здоров'я ефективному та гармонійному психофізичному і духовному розвитку дітей?

4. Чи потрібно до програм дисциплін професійної підготовки включити матеріал з формування життєвої стратегії естетики здоров'я суб'єктів педагогічного процесу?

5. Якій дисципліні Ви віддаєте перевагу у формуванні життєвої стратегії естетики здоров'я майбутнього вчителя фізичного виховання?

За аналізом відповідей студентів з'ясувалося, що більшість із них поняття життєвої стратегії естетики здоров'я пов'язує з ідеалом фізичної, психічної і духовної краси людини. На думку респондентів, стратегія як спосіб дій стає необхідною за ситуації, коли для досягнення краси тіла і духу та психічної рівноваги потрібно ефективно використовувати наявні здоров'язберігальні та здоров'ятворчі ресурси.

З'ясовано причини неефективності формування життєвої стратегії естетики здоров'я у майбутніх учителів фізичного виховання. Зокрема, це нереалізованість науково-педагогічних підходів, законів і принципів, недостатність навчально-методичного забезпечення теоретичної бази, а також непідготовленість викладачів.

Ключові слова: формування, життєва стратегія естетики, збереження, здоров'язбереження, учитель фізичної культури.

Вступ. У сучасних умовах життя суспільства дедалі більше загострюються кризові явища. Зокрема, виникають численні соціальні суперечності й хвороби, тому особливо актуальним стає питання про якість фізкультурно-педагогічної освіти, від результативності якої значною мірою залежить рівень здоров'я нації. У цьому контексті естетичний взірць здорової особистості вчителя фізичного виховання впливає на здатність нового покоління до здоров'язбереження й здоров'ятворчості. Попри все, протягом останнього десятиліття в Україні спостерігається динаміка погіршення стану здоров'я учнівської та студентської молоді. Отже, стає очевидним те, що без естетотерапевтичного коригування стану здоров'я людини неможливо здолати окремі негативні стереотипи її поведінки, нівелювати губний вплив реклами здоров'яруйнівних продуктів харчування, предметів вжитку, розважальних послуг тощо. З огляду на

це постає необхідність переосмислення наявного потенціалу вищої педагогічної освіти у формуванні життєвої стратегії естетики здоров'я майбутнього вчителя фізичного виховання.

Матеріали та методи дослідження. Основним завданням освіти визначено виховання гармонійно розвиненої, морально й фізично здорової особистості, яка відповідально ставиться до власного здоров'я та здоров'я інших осіб як до найвищої індивідуальної й суспільної державної цінності (Національна доктрина розвитку освіти, 2002: 4–6).

Розвиток сучасної системи освіти в Україні характеризується поліфункціональністю, тобто сукупністю інтелектуально-розвивальних, професійно-економічних, соціальних, соціально-політичних та культуротрансляційних ролей (Єрмакова, 2008: 11). Однак, на нашу думку, провідною нині є людинотворча функція освіти, що забезпечує наступність поколінь з позиції задоволення життєвих потреб бути фізично, психічно, духовно й соціально здоровою особистістю в гармонійній єдності цих складників. Інакше цю функцію можна окреслити як здоров'ястверджувальну, тобто спрямування освіти на формування життєвих планів, перспектив і стратегій суб'єктів педагогічного процесу на відновлення, збереження й зміцнення свого здоров'я. Її реалізація вимагає такого структурно-цілісного осмислення освіти, що ґрунтується на вивченні специфіки її компонентів (виховання, навчання і розвиток), а також зв'язків між ними, що в своїй сукупності дають змогу досягнути запланованих перспектив розвитку естетики здоров'я завдяки дієвості здоров'ятворчої поведінки й способу життя.

Отже, функціонально-освітній аспект здоров'я слід розглядати у взаємозв'язку з культурною, економічною, соціально-політичною, духовною сферами життя людини. У педагогіці ця категорія досліджується в контексті освіти і виховання як система цінностей і уявлень про гідне життя людини. Поняття «культура особистості» формувалося впродовж значної частини історії й переважно охоплювало духовно-етичну сферу особистості.

У процесі формування культури здоров'я майбутнього вчителя фізичного виховання соціалізаційна програма реалізується в процесі занять фізичними вправами за допомогою виховання необхідних фізичних якостей, розвитку рухових умінь і навичок із подальшим виконанням ним контрольних нормативів державної освітньої програми. Однак зорієнтованість фізкультурно-спортивної підготовки студентів на виконання лише встановлених освітніх нормативів збіднює уявлення про потенціал вищої педагогічної освіти у формуванні їхньої стратегії естетики здоров'я. Тобто такий підхід перетворює концептуальні й методологічні настанови програмно-нормативних освітніх документів щодо формування гармонійно розвиненої особи на декларацію, адже фізкультурно-спортивна діяльність надає людині безмежні можливості для споглядання й створення прекрасного, такого, що викликає відчуття естетичного задоволення. Прекрасним є тіло людини, котре формується під впливом систематичних занять (Турчак, 2011).

Однак окреслені прогресивні наміри поки що ніким не реалізовані. Це пов'язано з недооцінкою в системі вищої педагогічної освіти категорій простору і часу, потреба в яких у майбутніх учителів фізичного виховання контекстуально має вибудовуватися на ґрунті усвідомлення конкретних життєвих ситуацій здоров'ятворчої самореалізації, оскільки, функціонуючи як єдиний феномен, сутнісні просторові орієнтири та часові пріоритети визначають як загальну життєву тривалість, так і життєву активність молодшої людини, фіксуючи глибинно-психічні й соціокультурні настанови ментальності. При цьому цілепокладання щодо гармонійного розвитку особистості майбутнього фахівця у формі просторово-часових конструктів життєвих стратегій естетики здоров'я складається зі співвідношення соціального й біологічного, стихійних і усвідомлених впливів педагогічних і гігієнічних факторів та естетичних ідеалів і цінностей здоров'я, на які має орієнтуватися студент у процесі цілеспрямованої зміни своєї фізичної природи. Очевидно, що ліквідувати цю прогалину покликана педагогічна естетика здоров'я як наука про закономірності, що визначають зміст і форми побудови освітнього процесу, спрямованого на створення, збереження й розвиток стану духовного, психологічного й фізичного добробуту людини. Завдяки цьому можна сформулювати в студента відповідальне ставлення до себе – до свого тіла, душі й розуму – на рівні здатності до здоров'яконструктивної діяльності

Проблема вироблення в майбутнього вчителя фізичного виховання життєвої стратегії естетики здоров'я у вищій школі охоплює широке функціональне поле медико-біологічних, психологічних, фізкультурно-оздоровчих та соціальних проблем, оскільки саме здоров'я формується внаслідок взаємодії екзогенних (природних і соціальних) та ендогенних (спадковість, конституція, стать, вік) чинників.

Отже, у функціональному спектрі вищої педагогічної освіти у формуванні життєвої стратегії естетики здоров'я майбутнього вчителя фізичного виховання першорядне значення посідає психолого-педагогічний вплив на розвиток відповідної системи потреб. На рівні мети й завдань професійної діяльності вчителя фізичного виховання в загальноосвітній школі це ще більше актуалізується у зв'язку з тим, що йому необхідно бути взірцем естетики здоров'я для його наслідування учнями. Сформулювати такий ідеал покликані професійно орієнтовані дисципліни ЗВО, вивчення яких, на нашу думку, має озброїти студентів не лише необхідними знаннями, уміннями й навичками щодо майбутньої професійної діяльності у контексті формування культури здоров'я школярів, а й зорієнтувати їх на конструювання власної стратегії естетики здоров'я.

У системі фізкультурно-педагогічної освіти нині зосереджено сукупність здоров'ястратегічних технологій, що мають взаємопов'язаний характер. Ідеться про освітні технології здоров'язбереження,

технології здоров'язбереження соціального середовища, технології забезпечення безпеки життєдіяльності, фізкультурно-освітні технології, медико-гігієнічні технології, екологічні здоров'язберігальні технології.

Завдяки їхньому використанню вища освіта має значний потенціал щодо формування в студентів:

- рефлексії як здатності виходити за межі власного «Я», осмислювати, вивчати, аналізувати естетичний контекст свого здоров'я, з'ясувати свої здоров'ятворчі спроможності, здібності, соціальні й особистісні якості;
- колізійності, тобто вміння виявляти, ідентифікувати й аналізувати приховані причини й фактори стану здоров'я й культури здорового способу життя як в особистісному, так і в соціальному аспектах;
- інтенціональності – надання особистісного сенсу власній оздоровчій діяльності, взаєминам з людьми;
- опосередкованості – доведення свідомості до рівня перекладу зовнішніх дій у внутрішні імпульси здоров'ятворчої поведінки;
- зорієнтованості – уміння вибирати оздоровчі системи для побудови індивідуального естетичного світогляду, плану і програми діяльності;
- автономії – здатності особи незалежно від зовнішніх соціальних дій, культури і середовища організувати та будувати стратегію і тактику досягнення вершин досконалості здоров'я;
- життєтворчості – визначення й утвердження системи особистісних сенсів щодо красивого життя в доброму здоров'ї й діяльності щодо його підтримки;
- самоактуалізації як вищого рівня вияву духовного й творчого потенціалу особистості, прагнення до самостійності, автономності й повного виявлення своїх індивідуальних здоров'ятворчих можливостей, перехід від перспективи до реалії;
- самореалізації – прагнення до визнання краси свого «Я» в культурі здорового способу життя та створення умов для її повного вияву (Сідельніков, 2012: 154).

Результати дослідження. Для з'ясування спрямованості навчально-виховного процесу ЗВО на формування у майбутніх учителів фізичного виховання життєвої стратегії естетики здоров'я було проведено процедуру анкетування, яким охоплено кілька запитань.

1. У чому полягає сутність життєвої стратегії естетики здоров'я і які саме найістотніші аспекти можна в ній виокремити?
2. Як впливає така якість учителя фізичного виховання на ефективність його роботи з дітьми?
3. Чи сприяє Ваш тип життєвої стратегії естетики здоров'я ефективному та гармонійному психофізичному і духовному розвитку дітей?
4. Чи потрібно до програм дисциплін професійної підготовки включити матеріал з формування життєвої стратегії естетики здоров'я суб'єктів педагогічного процесу?
5. Якій дисципліні Ви віддаєте перевагу у формуванні життєвої стратегії естетики здоров'я майбутнього вчителя фізичного виховання?

За аналізом відповідей студентів з'ясувалося, що більшість із них поняття життєвої стратегії естетики здоров'я пов'язує з ідеалом фізичної, психічної й духовної краси людини. На думку респондентів, стратегія як спосіб дій стає необхідною за ситуації, коли для досягнення краси тіла і духу та психічної рівноваги потрібно ефективно використовувати наявні здоров'язберігальні та здоров'ятворчі ресурси.

Розгорнені відповіді студентів також засвідчили низку істотних аспектів життєвої стратегії естетики здоров'я. По-перше, стратегія краси особистості щодо власного здоров'я показує міру активності суб'єкта у процесі побудови валеологічних програм дій; по-друге, має взаємозв'язок з психологічними новоутвореннями, що виникають протягом певних періодів особистісного розвитку; по-третє, важливу роль у побудові валеологічних програм дій відіграє характер взаємозв'язків в діаді «людина – довкілля»; по-четверте, життєва стратегія естетики здоров'я об'єднує в собі всі плани щодо вектору власного здоров'я від його збереження до примноження.

На друге запитання студенти ствердно відповіли, що життєва стратегія естетики здоров'я вчителя фізичного виховання позитивно впливає на школярів. Однак механізм цього впливу на дитину ніхто з респондентів не розкрив.

На третє запитання відповіді студентів були неоднозначними, оскільки вони не мали чіткого уявлення про те, до якого типу життєвої стратегії естетики здоров'я вони належать, який його еталон насправді вони сповідують. Так, одні респонденти вказують, що їхня стратегія гармонії тілесності може стати зразком для наслідування учнями. Інші студенти вважають, що для дітей не важливо, якого ідеалу краси здоров'я дотримується вчитель фізичного виховання, головне, щоб він був здатен сприяти їхньому гармонійному психофізичному і духовному розвитку.

На четверте запитання майже всі студенти дали чітку відповідь: до програм фахових дисциплін вкрай необхідно включити матеріал з формування життєвої стратегії естетики здоров'я суб'єктів педагогічного процесу.

Що стосується п'ятого запитання, то установлено, що кількісно студенти віддали перевагу певній дисципліні навчального плану, яку можна і потрібно збагатити матеріалом з питань формування естетики здоров'я вчителя фізичного виховання, про що свідчать дані таблиці 1.

Таблиця 1

Які дисципліни потрібно збагатити матеріалом з питань формування життєвої стратегії естетики здоров'я вчителя фізичного виховання

№	Дисципліни	Кількість відповідей студентів	
		Абс.	(%)
1	Вступ до спеціальності	12	4,0
2	Валеологія	64	26,7
3	Основи теорії здоров'я	59	24,6
4	Фізична культура різних груп населення	26	10,8
5	Теорія та методика фізичного виховання	32	13,3
6	Оздоровча фізична культура та фітнес	31	12,9
7	Етика та естетика	16	6,7

Як видно у таблиці 1, більшість студентів перевагу надали таким дисциплінам, як «Валеологія» (26,7%) та «Основи теорії здоров'я» (24,6%). Чимало респондентів вважає, що в цьому процесі ефективним може бути вивчення за відповідно збагаченим змістом програм з дисциплін «Теорія та методика фізичного виховання» (13,3%), «Оздоровча фізична культура та фітнес» (24,6%), «Вступ до спеціальності» (12,9%), «Фізична культура різних груп населення» (10,8%). Лише незначна кількість студентів упевнена в тому, що для цього важливими є такі дисципліни, як «Вступ до спеціальності» (4,0%) й «Етика та естетика» (6,7%).

Щоб з'ясувати, наскільки ефективним для майбутніх учителів фізичного виховання може бути збагачення змісту професійної підготовки, спрямованої на формування у них життєвої стратегії естетики здоров'я, ми провели усну бесіду. За її результатами встановлено, що 68,5% студентів визнають наявність значних резервів у вивченні окремих дисциплін для поповнення їхніх знань з естетики здоров'я й практичного втілення в життя його естетичних цінностей. Водночас 32,5% респондентів зазначають, що є певні труднощі в організації навчально-виховного процесу, які негативно впливають на процес формування у них життєвої стратегії естетики здоров'я. Зокрема, досить ґрунтовними були позиції, що це зумовлено нестачею навчального часу, академічною перенавантаженістю, догматичним поглядом на малоестетичний характер професійної діяльності, а також браком викладачів, які були б здатні ефективно формувати в них цю якість та були б взірцем певного типу життєвої стратегії естетики здоров'я. Окремі студенти зазначили, що вони достатньо здорові та красиві і не мають потреби формувати в себе якусь життєву стратегію. Саме цей факт змусив провести короткі діагностичні процедури щодо самооцінки студентами стану власного фізичного, психічного, соціального і духовного здоров'я.

За результатами тестування з'ясувалося, що лише незначну кількість (15,8%) студентів можна зарахувати до цілком здорових людей. Про це свідчать дані таблиці 2.

Таблиця 2

Кількісний розподіл студентів за станом фізичного, духовного та психічного здоров'я

Хлопці (132 особи)						
Здоров'я	Стан					
	ризикований		потенційний		ідеальний	
	Абс.	У %	Абс.	У %	Абс.	У %
Фізичне	66	50,0	45	34,1	21	15,9
Духовне	37	28,0	59	44,7	36	27,3
Психічне	64	48,5	61	46,2	7	5,3
У середньому	56	42,4	55	41,7	21	15,9
Дівчата (108 осіб)						
Здоров'я	Стан					
	ризикований		потенційний		ідеальний	
	Абс.	У %	Абс.	У %	Абс.	У %
Фізичне	36	33,3	57	52,8	15	13,9
Духовне	39	36,1	47	43,5	22	20,4
Психічне	43	39,8	51	47,2	14	13,0
У середньому	39	36,1	52	48,2	17	15,7
Хлопці і дівчата разом (240 осіб)						
У середньому	95	39,6	107	44,6	38	15,8

Для з'ясування причин неефективного формування життєвої стратегії естетики здоров'я в майбутніх учителів фізичного здоров'я проведено опитування серед викладачів професійно орієнтованих дисциплін. Вони відповіли на три блоки запитань.

1. Аксіологічний. Чи мають студенти ціннісну орієнтацію на естетичні параметри здоров'я? Чи достатньо спрямований освітній процес на естетичні цінності здоров'я? Чи намагаєтесь Ви формувати в студентів життєву стратегію здоров'я?

2. Змістовий. Наскільки повно в наявній літературі розроблено теоретико-методичну базу з проблеми формування в студентів життєвої стратегії естетики здоров'я? Чи сповна реалізується резерв форм, методів і засобів навчально-виховної роботи з формування в студентів життєвої стратегії естетики здоров'я? Чи достатній обсяг матеріалу з проблеми формування в студентів життєвої стратегії естетики здоров'я у програмах дисциплін, які Ви викладаєте?

3. Освітній. Чи достатній рівень Вашої педагогічної компетентності в контексті формування в студентів життєвої стратегії естетики здоров'я? Чи існує якась додаткова освітня програма з формування в студентів життєвої стратегії естетики здоров'я? Чи існують певні освітні резерви для формування в студентів життєвої стратегії естетики здоров'я?

Слід зазначити, що більшість відповідей респондентів (32 викладачі) на ці запитання були негативними, про що свідчать дані таблиці 3.

Таблиця 3

Відповіді викладачів на запитання щодо ефективності формування життєвої стратегії естетики здоров'я у майбутніх учителів фізичного виховання

№	Групи запитань	Кількість відповідей викладачів			
		позитивних		негативних	
		Абс.	(%)	Абс.	(%)
1	Аксіологічні	6	18,75	26	81,25
2	Змістові	1	3,13	31	96,87
3	Освітні	2	6,25	30	93,75
У середньому		3	9,38	29	90,62

Як ілюструє таблиця 3, лише 9,38% викладачів навчально-виховну роботу з формування життєвої стратегії естетики здоров'я в майбутніх учителів фізичного виховання визнають достатньо ефективною, решта (90,62%) – ні.

Проаналізувавши відповіді викладачів на запитання, ми з'ясували основні причини такого стану проблеми, що ілюструє рис. 1.

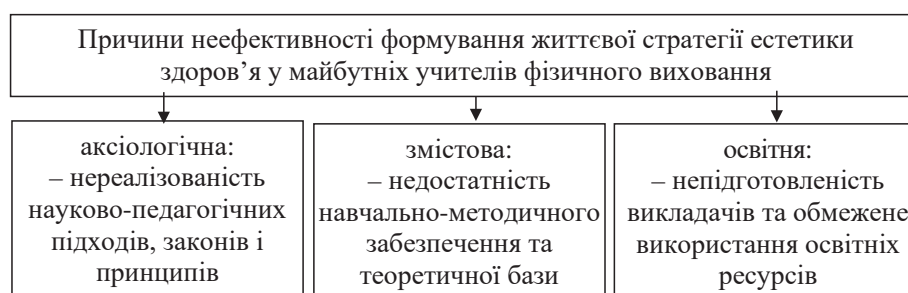

Рис. 1. Причини неефективності формування життєвої стратегії естетики здоров'я у майбутніх учителів фізичного виховання

Окреслені на рис. 1 такі причини неефективності формування життєвої стратегії естетики здоров'я у майбутніх учителів фізичного виховання, як нереалізованість науково-педагогічних підходів, законів і принципів, недостатність навчально-методичного забезпечення теоретичної бази, а також невідповідність викладачів та обмежене використання освітніх ресурсів, засвідчують необхідність удосконалення педагогічної системи професійної підготовки у ЗВО.

Висновки. Отже, щоб надалі вища школа здатна була успішно виконувати завдання з формування життєвої стратегії естетики здоров'я у майбутніх учителів фізичного виховання, потрібно усунути аксіологічні, змістові та освітні причини неефективності навчально-виховного процесу.

Література

Єрмакова Т.Г. Функції освіти в умовах її регіоналізації: зміст та рівень виконання : автореф. дис. ... канд. соціол. наук : 22.00.04. Харків, 2008. 21 с.

Національна доктрина розвитку освіти : Указ Президента України від 17 квітня 2002 р. № 347/2002 / Президент України. *Освіта України*. 2022. № 33. с. 4–6.

Сідельников Д.П. Поліфункціональний центр духовно-естетичної і фізичної культури студентів як соціально-педагогічне підґрунтя інноваційних умов утворення здоров'язбережувального середовища університету. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2012. № 3 (50). С. 151–157.

4. Турчак А.Л. Формування соціальної потреби фізичного вдосконалення у студентів вищих педагогічних навчальних закладів. *Наукові записки Криворізького державного педагогічного університету. Серія «Педагогічні науки»* / ред. В.В. Радул. 2011. № 97. С. 306–310.

Formation of the life strategy of health aesthetics of the future teacher of physical education

Onoprienko Olga

*PhD in Pedagogy (Candidate of Pedagogical Sciences),
Associate Professor of the Department
of Theory of Physical Education Methodology
Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, Cherkasy, Ukraine*

Onoprienko Oleksandr

*PhD in Pedagogy (Candidate of Pedagogical Sciences),
Associate Professor of the Department of Physical Education and Human Health
Cherkassy State Technological University, Cherkasy, Ukraine*

In the modern conditions of social life, crisis phenomena are becoming more and more acute, in particular, numerous social contradictions and diseases are emerging. Therefore, the question of the quality of physical education and pedagogic education, the effectiveness of which largely depends on the level of health of the nation, becomes especially relevant. The main task of education is the upbringing of a harmoniously developed, morally and physically healthy individual who responsibly treats his own health and the health of others as the highest individual and public state value.

In order to find out the orientation of the educational and educational process of the higher education institution on the formation of the life strategy of health aesthetics in future teachers of physical education, a questionnaire procedure was conducted, which covered several questions:

1. What is the essence of the life strategy of a health esthetician and what are the most important aspects that can be singled out in it?

2. How does this quality of a physical education teacher affect the effectiveness of his work with children?

3. Does your type of life strategy of health aesthetics contribute to more effective harmonious psychophysical and spiritual development of children?

4. Is it necessary to include material on the formation of the life strategy of health aesthetics of the subjects of the pedagogical process in the programs of professional training disciplines?

5. Which discipline do you prefer in forming the life strategy of a future physical education teacher?

The analysis of the students' answers revealed that most of them associate the concept of the life strategy of health aesthetics with the ideal of physical, mental and spiritual beauty of a person. According to the respondents, the strategy as a method of action becomes necessary in situations where to achieve the beauty of the body and spirit and mental balance it is necessary to effectively use available health care and health-creating resources.

The reasons for the ineffectiveness of the formation of a life strategy of health aesthetics among future physical education teachers have been clarified, such as the non-implementation of scientific and pedagogical approaches, laws and principles, the lack of educational and methodological support of the theoretical base, as well as the lack of preparation of teachers.

Keywords: *formation, life strategies of aesthetics, preservation, health care, physical culture teacher.*

References

Yermakova, T.H. (2008) Funktsii osvity v umovakh yii rehionalizatsii: zmist ta riven vykonannya [Functions of education in conditions of its regionalization: content and level of implementation]. Extended abstract of candidate's thesis. Kharkiv [in Ukrainian].

Natsionalna doktryna rozvytku osvity. Ukaz Prezydenta Ukrainy 17 kvitnia 2002 roku № 347/2002 [National doctrine of education development. Decree of the President of Ukraine of April 17, 2002 No. 347/2002]. (2002, April 17). Osvita Ukrainy, 33, pp. 4–6 [in Ukrainian].

Sidielnikov, D.P. & Prystynskyi, V.M. (2012) Polifunktsionalnyi tsentr dukhovno-estetychnoi i fizychnoi kultury studentiv yak sotsialno-pedahohichne pidhruntia innovatsiinykh umov utvorennia zdoroviazberezhualnoho seredovyscha universytetu [Polifunktsionalnyi tsentr dukhovno-estetychnoi i fizychnoi kultury studentiv yak sotsialno-pedahohichne pidhruntia innovatsiinykh umov utvorennia zdoroviazberezhualnoho seredovyscha universytetu]. Dukhovnist osobystosti : metodolohiia, teoriia i praktyka – Personal spirituality: methodology, theory and practice. (issue. 3 (50)), (pp. 151–157). Luhansk: Luhansk [in Ukrainian].

Turchak, A.L. (2011) Formuvannia sotsialnoi potreby fizychnoho vdoskonalennia u studentiv vyshchych pedahohichnykh navchalnykh zakladiv [Formation of the social need for physical improvement in students of higher pedagogical educational institutions] V.V. Radul (Eds.), Naukovi zapysky KDPU. Serii: Pedahohichni nauky – Scientific notes of KDPU. Series: Pedagogical sciences. (issue. 97), (pp. 306-310). Kirovohrad: Kirovohrad [in Ukrainian].

Accepted: March 21, 2024